

Nr 120.

Av herr **Hansson** i Rättvik, om skrivelse till *Kungl. Maj:t* angående giltigheten av visst vid rekognitionsskogars försäljning till skatte gjort förbehåll.

Vid 1898 års riksdag väckte herr M. Unger i första kammaren motion därom, att riksdagen måtte besluta, att vad som vid skatteköp av s. k. rekognitionshemman stadgats därom, att hemmanen alltid skola vara oskiljaktiga från de bruk, varunder de lyda, skulle upphöra att gälla.

Sedan motionen tillstyrkts av sammansatta stats- och lagutskottet under ordförandeskap av bruksägaren Ch. Lundeberg, bifölls den i båda kamrarna utan att någon debatt förekom. Det kan sättas i fråga, huruvida ej denna utgång kan tillskrivas den omständigheten, att den föreslagna lagändringen i kamrarna uppfattades som en formalitet utan egentlig betydelse.

Detta var dock så långt ifrån händelsen, att det sålunda av riksdagen genom ett förbiseende bifallna yrkandet tvärtom innebar befrielse för rekognitionshemmanens innehavare från skyldigheten att uppehålla en bruksdrift, vars framtida vidmakthållande dock var villkoret för rekognitionsskogarnas åtnjutande. I verkligheten innebar detta riksdagens beslut en statens gåva till rekognitionsskogarnas innehavare, som, i betraktande av skogarnas areal, väl torde kunna anslås till något hundratal millioner kronor. De anse sig nämligen nu, med stöd av detta riksdagens beslut, kunna fritt disponera över rekognitionsskogarna även därhän, att de kunna skilja dem från bruken och försälja dem till vem som helst, utan hänsyn till det i skatteköpebrevet intagna förbehåll, att rekognitionshemmanen alltid skulle bliva oskiljaktiga från det bruk, varunder de skattesålts.

Ett sådant resultat av statens frikostighet mot bruksindustrien svarade dock ej mot statsmakternas avsikt med dessa skogsförläningar.

I enlighet med äldre samt av statsmakterna och myndigheterna allt

hitintills hävdade uppfattningar hade riksdagens båda kamrar år 1886, på förslag av samma års statsutskott, fasthållit vid att bruksdriftens fortsättande eller oskiljaktigheten från bruken skulle fortfarande förbli det bestämda villkoret för rekognitionsskogarnas åtnjutande.

Då skogarnas innehavare sålunda år 1886 ej lyckades i sitt försök att förmå riksdagen efterskänka kronans rätt och omintetgöra syftet med kronodonationerna i fråga, förstod man att med desto större framgång bedriva saken vid domstolarna med hjälp av jurister, vilka samtidigt voro intresserade i vissa bruksbolag.

Advokattiskalen i kammarkollegium uttog nämligen år 1894 å kronans vägnar stämning å ett antal bruksägare med yrkande, att de skulle till kronans fria disposition avträda de för bruksdriftens behov skatteköpta rekognitionsskogarna, där bruken nedlagts. Denna åtgärd åstadkom en formlig organisation mot kronan av bruksägare och jurister i landet, med resultat att domstolarna efter därvid överenskomna grunder överallt ogillade kronans talan. Därtill torde ock hava medverkat, att kronans talan vid domstolarna sköttes intresselöst och lamt.

Ena parten i målet visade sig sålunda kunna kullkasta en enig riksdags tydliga beslut. Det torde dock vara av vikt att tillse, att den ekonomiska lagstiftningsmakten till landets och befolkningens ofärd ej förlägges utanför riksdagen. I stället för att falla undan för bruksägarna och deras hjälpare, borde riksdagen med all kraft hävda statens rätt. Därmed gynnas också ett stort kulturintresse. Dessa stora vidder äro nämligen under nuvarande förhållanden avstängda för odling och bebyggande, under det att de under andra förhållanden skulle kunna bereda plats för tiotusentals strävsamma nybyggares hem.

Arealen av dessa till järnbrukens understöd skatteköpta rekognitionsskogar anses uppgå till i runt tal 1 1/2 million tunnland, största delen i Gävleborgs, Kopparbergs, Västmanlands, Örebro och Värmlands län.

Denna sak har sedan dess upprepade gånger motionsvis dragits inför riksdagens prövning. De under senare åren inom andra kammaren framburna motionerna i denna fråga ha av vederbörande utskott blivit avstyrkta under hänvisning till en av Kungl. Maj:t anbefalld utredning inom kammarkollegium. Sedan nu kollegium under februari månad 1913 i samband med infordrat yttrande angående åborättsutredningen avlämnat även ett yttrande angående rekognitionsskogarna, föreligger icke längre detta skäl för riksdagen att undanskjuta frågan. Den allmänna opinionen kräver, att något göres. Den nyss anbefallda åborättsutredningen avser icke heller, annat än indirekt, kronodonationerna till industrien eller kronans

rätt till desamma. Anledning förefinnes dock, att i vissa delar ställa dessa utredningar i samband med varandra, i det att dels i vissa fall åbornas och kronans rätt sammanfalla, dels i andra fall åbornas rätt ej utan statens mellankomst kan hävdas.

Kronans bemödanden, att genom jorrdonationer understödja och uppmuntra bruksindustrien, har genom efterlåtenhet i fråga om därvid gjorda förbehåll och villkor blivit en misslyckad skyddspolitik. De gamla järnbruken ha i stor utsträckning nedlagts och raserats, varefter kronans f. d. jordegendomar försålts eller på annat sätt dragits undan ifrån sitt ursprungliga ändamål.

Den allra kraftigaste sporre till utveckling och återuppl blomstring av denna industri ligger däri, att dessa villkor och förbehåll åter göras effektiva. Det kan sålunda långt ifrån sägas utgöra en obillighet mot industrien eller mot rekognitionsskogarnas innehavare, om dessa villkor och förbehåll, liksom varje annat köpevillkor, fullföljas och upprätthållas. Det bör för dem vara en plikt att åter söka upprätta sina förfallna järnbruksanläggningar och hyttor. I sådana fall, där skogarnas innehavare icke skulle finnas hågade för bruksdrift, kunde en lämplig uppgörelse angående skogarnas återlämnande till kronan träffas.

På grund av vad sålunda anförts, hemställes,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i ändamål, att det vid rekognitionsskogarnas försäljande till skatte i skattebrevens tagna förbehåll, angående rekognitionshemmanens oskiljaktighet från det bruk, till vars understöd de skatte-sålts och detta i mening av bruksdrift, förklaras fortfarande effektivt och för skogarnas innehavare lagligen bindande, samt

att förslag till lag i detta syfte måtte snarast möjligt för riksdagen framläggas.

Stockholm den 20 januari 1919.

H. Hansson

i Rättvik.

